

Sygn. akt V ACa 376/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Aleksandra Janas (spr.)
Sędziowie:	SA Grzegorz Stojek SA Olga Gornowicz-Owczarek
Protokolant:	Diana Pantuchowicz

po rozpoznaniu w dniu 20 grudnia 2019 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa K. C. i A. C.

przeciwko (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 5 czerwca 2018 r., sygn. akt II C 308/16,

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że powództwo oddala;
2. oddala apelację w pozostałej części;
3. nie obciąża powodów kosztami postępowania apelacyjnego.

SSA Grzegorz Stojek	SSA Aleksandra Janas	SSA Olga Gornowicz-Owczarek
---------------------	----------------------	-----------------------------

Sygn. akt V ACa 376/18

UZASADNIENIE

Powodowie K. C. i A. C. wystąpili do Sądu Okręgowego w Gliwicach z pozwem, w którym po ostatecznym sprecyzowaniu swego stanowiska domagali się zasądzenia od pozwanej (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej w W. solidarnie na ich rzecz kwot: 49.000 zł w związku z bezprawną sprzedażą w drodze licytacji komorniczej samochodu A. nr rej. (...) lub zwrotu tego pojazdu, 54.000 zł z tytułu odszkodowania za stratę tego samochodu, 100.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę, jakiej doznali w związku z bezprawną sprzedażą samochodu, 70.000 zł w związku ze stratami, jakie zostały poniesione przez instytucję szkoleniową prowadzoną przez powoda na skutek bezprawnej sprzedaży pojazdu oraz 30.000 zł za straty moralne, jakich doznali na skutek bezprawnej sprzedaży pojazdu w ramach instytucji szkoleniowej prowadzonej przez powoda. Na uzasadnienie swego żądania powodowie podali, że w toku egzekucji prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Jaworznie W. W. w sprawie KM 3767/15 na wniosek pozwanego banku (działającego pod (...) Bank Spółka Akcyjna w W.) na podstawie bankowego tytułu wykonawczego opatrzonego klauzulą wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim dokonano sprzedaży w drodze licytacji ich samochodu marki A. nr rej. (...). Na skutek zażalenia powodów postanowienie w przedmiocie nadania klauzuli bankowemu tytułowi egzekucyjnemu zostało zmienione przez oddalenie wniosku. Powodowie wywodzili, że w wyniku bezprawnych działań pozwanego banku oraz Komornika Sądowego W. W., wobec którego również wystąpili na drogę sądową, a także w wyniku licznych nieprawidłowości w toku egzekucji, doszło do sprzedaży ich pojazdu, wskutek czego doznali szkody i krzywdy, za co obecnie domagają się odpowiedniej rekompensaty.

Pozwana (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W. domagała się oddalenia powództwa oraz zasądzenia kosztów procesu. Zarzuciła, iż działanie banku było zgodne z prawem, co wyklucza jakiegokolwiek roszczenia powodów. Ponadto podniosła, że uzyskaną w wyniku egzekucji kwotę 32.375,02 zł zaliczyła na spłatę wymagalnej wierzytelności wobec powodów z tytułu kredytu na zakup samochodu. Niezależnie od powyższego pozwana zarzuciła, że powodowie nie wykazali pozostałych przesłanek odpowiedzialności deliktowej.

Wyrokiem z dnia 5 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach zasądził od pozwanej (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej w W. solidarnie na rzecz powodów K. C. i A. C. kwotę 54.000 zł, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił i odstąpił od obciążania powodów kosztami procesu, jak i kosztami sądowymi. Wyrokiem tym oddalono również prawomocnie wszystkie żądania powodów wobec pozwanego Komornika Sądowego W. W..

Rozstrzygnięcie zapadło przy ustaleniu, że na wniosek poprzednika prawnego pozwanego banku na podstawie bankowego tytułu wykonawczego opatrzonego klauzulą wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim z dnia 28 września 2015r., I Co 1352/15 Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Jaworznie W. W. w sprawie Km 3767/15 wszczął egzekucję przeciwko pozwanym, w toku której dokonał zajęcia, a następnie sprzedaży w drodze licytacji, samochodu pozwanych marki A. nr rej. (...). Pojazd ten został zakupiony przez powodów będących małżonkami do ich majątku wspólnego za środki uzyskane na podstawie umowy o kredyt konsumencki, która została wypowiedziana przez poprzednika prawnego pozwanego banku w związku z opóźnianiem się przez pozwanych ze spłatą kredytu. Powód wprowadził uprzednio ten pojazd do ewidencji środków trwałych prowadzonej przez siebie firmy (...). Jak ustalono, wartość rynkowa samochodu w chwili jego sprzedaży wynosiła 54.000 zł. Sąd Okręgowy ustalił także, że na skutek zażalenia powodów postanowieniem Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 16 lutego 2016r., III Cz 64/16, zmieniono postanowienie Sadu Rejonowego w przedmiocie nadania klauzuli bankowemu tytułowi egzekucyjnemu przez oddalenie wniosku. Pismem z dnia 22 marca 2016r. pozwany bank wniósł o umorzenie postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 2 k.p.c., zaliczając uzyskaną z egzekucji kwotę 32.375,02 zł na spłatę wierzytelności powodów z tytułu kredytu na zakup samochodu. Dodatkowo Sąd ustalił, że powód był trzykrotnie hospitalizowany z rozpoznaniem cyklotymii.

W oparciu o powyższe okoliczności Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że w odniesieniu do pozwanego banku powództwo jest zasadne jedynie w części. Wskazał, że pozwana (...) Bank (...) S.A. w W. wszczęła egzekucję przeciwko powodom na podstawie nieprawomocnego tytułu wykonawczego, to jest bankowego tytułu egzekucyjnego, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, przy czym wniosek o nadanie klauzuli wykonalności został ostatecznie oddalony wobec stwierdzenia, że odebrane przez bank oświadczenie dłużników o poddaniu się egzekucji nie

odpowiadało wymogom obowiązującej w dacie jego złożenia ustawy. Na tej podstawie Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że sporządzenie bankowego tytułu egzekucyjnego na podstawie niewłaściwego oświadczenia dłużników, a następnie złożenie na jego podstawie wniosku o wszczęcie egzekucji, było sprzeczne z prawem. Wskazał przy tym, że domagając się prowadzenia czynności egzekucyjnych na podstawie nieprawomocnego postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności niezasadnie wydanemu bankowemu tytułowi egzekucyjnemu bank uczynił to na własne ryzyko. Pozwany ten, a wcześniej jego poprzednik prawny, mógł i powinien był przewidzieć, iż na skutek zażalenia dłużników wydany tytuł wykonawczy może utracić swą moc. W konsekwencji pozwany bank w sposób zawiniony przez siebie wyrządził dłużnikom szkodę. Z kolei sprzedaż w drodze licytacji pojazdu powodów spowodowała uszczerbek majątkowy w ich mieniu w postaci utraty własności rzeczy, której wartość w chwili sprzedaży wynosiła 54.000 zł. Jak wskazał Sąd, na skutek bezprawnego działania pozwanego banku powodowie jako współwłaściciele samochodu ponieśli szkodę w wysokości 54.000 zł, co uzasadniało uwzględnienie powództwa w tym zakresie i zasądzenie na podstawie art. 415 k.c. należnego im odszkodowania. Z uwagi na bezprawność działania banku nie mogło także dojść do kompensaty uzyskanych bezprawnie korzyści z jego wierzytelnością wobec powodów z tytułu udzielonego kredytu. W pozostałym zakresie żądania powodów okazały się niezasadne (co do zadośćuczynienia) lub nie zostały wykazane (co do odszkodowania i naruszenia dóbr osobistych), wobec czego podlegały oddaleniu. O kosztach procesu orzeczono na podstawie art.102 k.p.c.

W apelacji od tego wyroku w części, w jakiej powództwo uwzględniono oraz co do kosztów procesu, pozwana (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W. domagała się jego zmiany poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie od powodów na swą rzecz kosztów postępowania za obie instancje. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego: art.415 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że działanie pozwanej polegające na wystawieniu bankowego tytułu egzekucyjnego oraz wszczęciu egzekucji przeciwko powodom było bezprawne oraz że było zawinionym działaniem pozwanej; art.361 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i pominięcie, że przesłanką odpowiedzialności pozwanej jest istnienie adekwatnego związku przyczynowego, podczas gdy w sprawie wystąpił wieloskładnikowy związek przyczynowy, którego wszystkie ogniwa muszą pozostawać w stosunku adekwatności do zachowania pozwanej, co nie miało miejsca; art.361 § 2 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że powodowie udowodnili poniesienie szkody w wysokości 54.000 zł, co nie miało miejsca; art.367 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na zasądzeniu odszkodowania na rzecz powodów solidarnie, podczas gdy żaden z przepisów nie uprawniał powodów do dochodzenia wierzytelności odszkodowawczych na zasadzie solidarności czynnej; art.5 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy z okoliczności sprawy wynika, że żądanie powodów należy kwalifikować jako nadużycie prawa podmiotowego. Ponadto skarżący zarzucili naruszenie prawa procesowego: art.365 § 1 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że postanowienie Sądu Okręgowego w Gliwicach z 16 lutego 2016r., sygn. akt III Cz 64/16, zmieniające postanowienie sądu I instancji i oddalające wniosek pozwanej o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, jest wiążące w tej sprawie co do niezgodności z prawem oświadczenia powodów o poddaniu się egzekucji; art.102 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie poprzez odstąpienie od obciążenia powodów obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz banku.

Powodowie nie zajęli stanowiska w sprawie.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje.

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy są prawidłowe – nie kwestionowała ich także żadna ze stron. Sąd Apelacyjny, akceptuje te ustalenia całości i przyjmuje za własne, poza jedynie stwierdzeniem, że pozwana jest następcą prawnym (...) Banku S.A. w W., z którym powodowie zawarli umowę o kredyt i którego działań dotyczy niniejszy proces. Ze zgromadzonych w sprawie dokumentów wynika bowiem, że w sprawie nie doszło do następstwa prawnego, a jedynie zmiany firmy, pod jaką pozwana obecnie prowadzi swoją działalność.

Sąd Apelacyjny nie podziela przedstawionej oceny prawnej żądania zasądzenia odszkodowania z tytułu utraty pojazdu zbytego w postępowaniu egzekucyjnym.

Przy niespornej wartości zajętego i następnie zbytego pojazdu marki A. nr rej. (...), Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że dochodzone roszczenie obejmujące szkodę związaną z utratą pojazdu jest zasadne. Bezprawności działania powódki upatrywał w prowadzeniu egzekucji w oparciu o bankowy tytuł egzekucyjny, zaopatrzony w klauzulę wykonalności na podstawie nieprawomocnego jeszcze postanowienia, które następnie, na skutek zażalenia powodów, uchylono z uwagi na wady oświadczenia o poddaniu się egzekucji.

Ponieważ powodowie wywodzili swe roszczenia z odpowiedzialności deliktowej pozwanej, dla rozstrzygnięcia sprawy decydujące znaczenie ma ocena czy zachowanie banku spełniało przesłanki uzasadniające tę odpowiedzialność. Art.415 k.c. normuje podstawową zasadę odpowiedzialności opartej na winie sprawcy szkody – za szkodę odpowiada osoba, której zawinione zachowanie jest źródłem powstania szkody. Czyn sprawcy pociągający za sobą odpowiedzialność cywilną musi wykazywać pewne cechy (znamiona) odnoszące się do strony przedmiotowej i podmiotowej. Chodzi o znamiona niewłaściwości postępowania od strony przedmiotowej, co określa się mianem bezprawności czynu, i od strony podmiotowej, co określa się jako winę w znaczeniu subiektywnym. Bezprawność – jako przedmiotowa cecha czynu sprawcy – tradycyjnie ujmowana jest jako sprzeczność z obowiązującym porządkiem prawnym. Pojęcie porządku prawnego obejmuje nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej, lecz także nakazy i zakazy wynikające z norm moralnych i obyczajowych, określanych jako „zasady współżycia społecznego” lub „dobre obyczaje” (np. wyrok składu siedmiu sędziów SN z dnia 31 stycznia 1968 r., III PRN 66/67). Brak podstaw do przyjęcia bezprawnego charakteru działania określonej osoby eliminuje w ogóle możliwość rozważania odpowiedzialności tej osoby, przynajmniej w świetle przepisów o odpowiedzialności deliktowej (por. wyrok SN z dnia 15 marca 2007 r., II CSK 528/06).

Aby zatem w ogóle rozważać odpowiedzialność deliktową wierzyciela prowadzącego egzekucję na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, co można przyrównać do orzeczenia natychmiast wykonalnego, trzeba ustalić, czy jest to zachowanie bezprawne. Sąd Okręgowy wskazał, że domagając się prowadzenia czynności egzekucyjnych na podstawie nieprawomocnego postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności, niezasadnie nadanej bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, bank uczynił to na własne ryzyko. Jak można wnosić, Sąd Okręgowy uznał, że zdając sobie sprawę z nieprawomocności orzeczenia i możliwości jego późniejszego uchylecia, bank powinien ponosić ryzyko związane z obowiązkiem naprawienia szkody wyrządzonej wykonaniem takiego orzeczenia. Pogląd ten nie znajduje jednak oparcia w obowiązujących przepisach, w tym zwłaszcza w art.415 k.c. Warunkiem odpowiedzialności na podstawie tego przepisu jest wykazanie winy sprawcy szkody; przyjmuje się, że postawienie zarzutu winy usprawiedliwione jest w razie spełnienia się trzech przesłanek - bezprawności zachowania, umyślności lub nieumyślności oraz poczytalności sprawcy. Orzeczenie sądu podlegające wykonaniu z jest reguły orzeczeniem zgodnym z prawem, może jednak być inaczej, co ustawodawca przewidział w art. 417¹ § 2 k.c. Wykonywania orzeczenia – bezprawnego prawomocnego, a nawet nieprawomocnego, ale natychmiast wykonalnego – nie można kwalifikować jako działania bezprawnego; wierzyciel, korzystając z przyznanej przepisami prawa możliwości wszczęcia egzekucji świadczenia zasądzonego na podstawie wspomnianych orzeczeń, działa w granicach prawa. Wszczęcie i popieranie przez wierzyciela egzekucji przeciwko dłużnikowi na podstawie tytułu wykonawczego w postaci zarówno prawomocnego, jak i nieprawomocnego, lecz natychmiast wykonalnego orzeczenia nie może więc być uznane za czyn niedozwolony uzasadniający odpowiedzialność odszkodowawczą na podstawie art. 415 k.c. (z uzasadnienia uchwały SN z dnia 7 października 2009r., III CZP 68/09). Wniosek o braku bezprawności działania wierzyciela polegającego na wszczęciu postępowania egzekucyjnego nawet jeśli dysponuje orzeczeniem natychmiast wykonalnym (lub – do chwili wyeliminowania tej instytucji z obrotu prawnego – bankowym tytułem egzekucyjnym zaopatrzonym w klauzulę wykonalności) znajduje także oparcie w art.795 § 1 i 2 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, dla dłużnika termin do wniesienia zażalenia na postanowienie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności biegnie od dnia doręczenia mu zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. Skoro zatem już sam ustawodawca przewidział dopuszczalność wszczęcia postępowania egzekucyjnego w oparciu o tytuł wykonawczy zaopatrzony w klauzulę wykonalności nieprawomocnym jeszcze orzeczeniem, z góry założył, że działanie to samo w sobie nie nosi znamion bezprawności. Wierzyciel nie ma zatem obowiązku wstrzymywania się z wystąpieniem

o wszczęcie postępowania egzekucyjnego do chwili uprawomocnienia się postanowieniu w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności, gdyż wobec przyjętej konstrukcji jego zaskarżenia stan taki nigdy by nie nastąpił.

W przywołanej wyżej uchwale z dnia 7 października 2009r., III CZP 68/09, Sąd Najwyższy wskazał na dodatkowe okoliczności, które mogą prowadzić do wniosku, że wierzyciel, choć dysponuje tytułem wykonawczym, doprowadzając do wszczęcia postępowania egzekucyjnego działa w sposób uzasadniający jego odpowiedzialność na podstawie art.415 k.c. Chodzi o wypadki, w których wierzyciel wie, że dana wierzytelność faktycznie mu nie przysługuje, a w konsekwencji nie było podstaw do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego, lub żądania nadania klauzuli wykonalności (dla przykładu: wyroki SN z dnia 22 czerwca 2006 r., V CSK 139/06, z dnia 9 marca 2007 r., V CSK 452/06). Skoro bowiem wierzyciel decyduje się na wszczęcie egzekucji w sposób zawiniony (tzn. wiedząc, że dochodzona wierzytelność faktycznie mu nie przysługuje), to jego działanie wykracza poza porządek prawny, przy czym wina nie może polegać jedynie na woli wyrządzenia szkody (gdyż legalne wszczęcie egzekucji także będzie związane z takim zamiarem), lecz na świadomości braku podstaw materialnoprawnych do dochodzenia spełnienia świadczenia. Sprawca musi więc mieć świadomość zarówno tego, że swym działaniem wyrządzi szkodę, jak i tego, że nie ma podstaw do takiego działania (J.Kondek w glosie do uchwały SN z dnia 7 października 2009r., III CZP 68/09, PiP 2012/12, s.119-124). Sytuacja tego rodzaju nie miała jednak w sprawie miejsca. Po pierwsze, powodowie nie kwestionowali ustaleń Sądu Okręgowego, że byli dłużnikami pozwanego banku w związku z udzieleniem im kredytu na zakup samochodu i że zalegali z zapłatą z tego tytułu, co następnie doprowadziło do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego. Po wtóre, niezwłocznie po tym, jak Sąd Okręgowy w Gliwicach po rozpoznaniu zażalenia powodów zmienił postanowienie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu przez oddalenie wniosku, pozwana wystąpiła do komornika z wnioskiem o umorzenie postępowania egzekucyjnego. Jej zachowanie było więc prawidłowe i nie naruszało ani prawa, ani zasad współżycia społecznego. W konsekwencji nie można pozwanej zarzucić bezprawności w jej działaniu, a odmienna ocena przedstawiona przez Sąd Okręgowy nie jest trafna w świetle przytoczonych poglądów judykatury.

Podsumowując – działanie wierzyciela polegające na wszczęciu postępowania egzekucyjnego w oparciu o nieprawomocne, a następnie zmienione, orzeczenie o nadaniu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, nie jest co do zasady działaniem bezprawnym w rozumieniu art.415 k.c. Aby zachowanie takie zostało ocenione jako delikt cywilny, konieczne jest wykazanie na zasadach ogólnych (art.6 k.c.), że wszczynając na tej podstawie postępowanie egzekucyjne wierzyciel wiedział, że dochodzona wierzytelność mu nie przysługuje.

Zgodzić się więc należy z pozwaną, że jej działanie, z którym powodowie wiazali swoje roszczenie, nie było bezprawne, a to z kolei świadczyło o niezasadności powództwa, które podlegało oddaleniu. Uwzględniając powództwo Sąd Okręgowy naruszył art.415 k.c., co słusznie podniosła pozwana. Jednocześnie uwzględnienie powyższego zarzutu czyniło bezprzedmiotowym rozważanie przez Sąd Apelacyjny pozostałych zarzutów naruszenia prawa materialnego i procesowego (poza zarzutem naruszenia art.102 k.p.c.), które zawarto w apelacji pozwanej. Jeśli idzie o koszty procesu należy mieć na uwadze, że odstąpienie od zasady odpowiedzialności za wynik sporu z uwagi na szczególnie uzasadniony wypadek stanowi domenę tzw. prawa sędziowskiego. Oznacza to, że wobec nieostrości przesłanek z art.102 k.p.c., ingerencja sądu odwoławczego polegająca na zmianie postanowienia opartego na powołanym przepisie winna mieć miejsce wyjątkowo i tylko w razie stwierdzenia, że instytucja ta została zastosowała oczywiście bezzasadnie. Sytuacja tego rodzaju w niniejszym postępowaniu nie wystąpiła – Sąd Okręgowy wskazał z jakich przyczyn doszedł do wniosku, że obciążenie powodów kosztami zgodnie z zasadami ogólnymi procesu byłoby niesłuszne. Sąd Apelacyjny nie znajduje podstaw by stanowisko to zakwestionować, co czyniło apelację w tej części niezasadną.

Mając to na uwadze na podstawie art.386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w części, w jakiej uznał apelację za zasadną. W pozostałym zakresie (co do kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego) apelacja podlegała

oddaleniu na mocy art.385 k.p.c. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego zapadło na podstawie art.102 k.p.c. Sąd Apelacyjny uznał bowiem, że przesłanki, którymi kierował się Sąd Okręgowy i które mieściły się w dyspozycji tego przepisu, zachowały swą aktualność także w postępowaniu odwoławczym.

SSA Grzegorz Stojek SSA Aleksandra Janas SSA Olga Gornowicz - Owczarek